

Дерев'янюк Ігор Петрович
кандидат історичних наук, доцент,
Національний авіаційний університет,
Київ, Україна,
derevianko_ip@ukr.net

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У ВІДОБРАЖЕННІ ПОЛЬСЬКИХ ПРОВІДНИХ ВИДАНЬ (2005–2006)

У статті за матеріалами провідних видань Польщі висвітлено тенденції, особливості євроінтеграційної політики України 2005–2006 рр. Проаналізовано основні напрями реалізації євроінтеграційного курсу України. Визначено позиції польських провідних видань щодо проблем євроінтеграції України. Розглянуто підсумки роботи дев'ятого і десятого самітів Україна – ЄС. На основі аналізу публікацій польських провідних видань з'ясовано, що у контексті геополітичних реалій зовнішньополітична діяльність України протягом 2005–2006 рр. була спрямована на практичну реалізацію стратегічного зовнішньополітичного пріоритету – інтегрування до ЄС. З'ясовано позиції ЄС щодо європейської перспективи України. Для визначення характерних рис європейської політики України та з'ясування процесу формування медійної складової політичної проблематики співпраці Україна – ЄС використовувався історико-описовий метод. Системний метод у поєднанні з проблемно-хронологічним дозволив проаналізувати європейський вектор зовнішньої політики України як комплексний процес.

Ключові слова: євроінтеграційна політика, Україна, ЄС, польські провідні видання, газета «Виборча».

Derevianko Ihor, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, National Aviation University, Kyiv, Ukraine

European integration policy of Ukraine in Polish leading publications (2005–2006)

The article shows trends, especially Ukraine's European integration policy 2005–2006 years. It is based on the materials of Polish leading. The basic directions of European integration of Ukraine are analyzed in the article. Position of Polish leading publications on issues of European integration of Ukraine is also determined. The results of the ninth and tenth summit Ukraine – EU were studied. It was found that in the context of the geopolitical realities of foreign policy of Ukraine during 2005–2006 was oriented on the practical realization of the strategic foreign policy priority – integration to EU. The EU's position concerning European prospects of Ukraine are stated. The article used historical and descriptive methods to determine the characteristics of the European policy of Ukraine and clarify the process of forming the Media component of the political issues of Ukraine – EU cooperation. A systematic method in combination with a problem – chronological one allows us to analyze the European vector of the Ukraine's foreign policy as a complex process.

Key words: European integration policy, Ukraine, EU, leading Polish edition, newspaper “Election”.

Дерев'янюк Ігорь Петрович, кандидат исторических наук, доцент, Национальный авиационный университет, Киев, Украина

Евроинтеграционная политика Украины в публикациях польских ведущих изданий (2005–2006)

В статье по материалам ведущих изданий Польши освещены тенденции, особенности евроинтеграционной политики Украины 2005–2006 гг. Проанализированы основные направления реализации евроинтеграционного курса Украины. Определены позиции польских ведущих изданий по проблемам евроинтеграции Украины. Рассмотрены итоги работы девятого и десятого

саммитов Украина – ЕС. На основе анализа публикаций польских ведущих изданий выяснено, что в контексте геополитических реалий внешнеполитическая деятельность Украины в течение 2005–2006 гг. была направлена на практическую реализацию стратегического внешнеполитического приоритета – интеграцию в ЕС. Выяснены позиции ЕС по европейской перспективе Украины. Для определения характерных черт европейской политики Украины и выяснения процесса формирования медийной составляющей политической проблематики сотрудничества Украина – ЕС использовался историко-описательный метод. Системный метод в сочетании с проблемно-хронологическим позволил проанализировать европейский вектор внешней политики Украины как комплексный процесс.

Ключевые слова: евроинтеграционная политика, Украина, ЕС, польские ведущие издания, газета «Выборча».

Вступ. Активізація європейського напрямку зовнішньої політики України спонукає до ґрунтовного вивчення проблеми відображення європейської політики України в іноземних ЗМІ. Нині актуалізаційні мотиви тематики не втрачаються, оскільки для України європейський вектор залишається базовим пріоритетом зовнішньої політики. Мас-медіа і не тільки вітчизняні, а й іноземні нині стають невід’ємною складовою структури інтеграційного процесу України до ЄС.

З огляду на поступовий процес входження України у міжнародний інформаційний простір нагального наукового осмислення потребує політико-медійний аспект позиціонування України в європейському політичному середовищі.

В умовах посилення динаміки геополітичних трансформацій об’єктивно зростає роль і значення засобів масової інформації як дієвого інструменту інформаційного забезпечення зовнішньої політики держави. Інформаційно-комунікаційні технології, які використовуються у сфері міжнародних відносин, стають вагомим елементом у формуванні як внутрішнього та зовнішнього курсу держави, так і міжнародної громадської думки щодо суб’єктів міжнародної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні розробки в напрямі дослідження євроінтеграційної політики України належать широкому колу вітчизняних дослідників. Беручи до уваги геополітичні та геоелекономічні чинники С. Василенко, О. Дергачов, Є. Камінський, Г. Яворська у своїх наукових пошуках обґрунтовують важливість і необхідність європейського напрямку зовнішньої політики України [1; 2; 8; 13].

У працях Д. Дубова, В. Замятіна, О. Зернецької, В. Шкляра досліджуються роль і значення мас-медіа у процесах євроінтеграції України та їхній вплив на реалізацію зовнішньої політики держави. Вищевказані дослідники інтерпретують мас-медіа як чинник позиціонування іміджу України на міжнародній арені [4; 5; 6; 12].

Необхідно зауважити, що суттєвим недоліком наукових праць з питань європейського вектора України в польських ЗМІ, стали поверховий характер, недостатнє використання матеріалів якісних друкованих польських ЗМІ. У цілому проблематика розглядається епізодично і фрагментарно, висвітлюються лише окремі аспекти теми.

Постановка завдання. Метою дослідження є теоретико-методологічний аналіз еволюції європейського вектора зовнішньої політики України у друкованих ЗМІ Польщі, який дасть змогу краще зрозуміти специфіку відносин між Україною та ЄС і переконатися у важливості європейського напрямку при розробці зовнішньополітичних стратегічних завдань.

Необхідно проаналізувати у контексті польської якісної преси напрями європейського вектора України 2005–2006 рр., визначити чинники, які впливають на розвиток євроінтеграційної політики України і на продуктивність діалогу з Європейським Союзом.

Виклад матеріалу дослідження. У 2005 р. польські мас-медіа, перебуваючи у стані ейфорії, поклали великі сподівання на нову владу, яка спромоглася б модернізувати Україну і реалізувати її європейський вибір. Прихід до влади у 2005 р. В. Ющенко надав потужний імпульс українським планам європейської інтеграції. Перемога в Україні прозахідної політичної еліти, на

думку польських медіа, мала стимулювати євроінтеграційну політику. Невід'ємним атрибутом офіційної риторики стали запевнення у посиленні євроінтеграційного курсу України, але польська періодика, попри єврооптимістичні настрої новообраного українського президента, скептично оцінювала активізацію зусиль України на шляху євроінтеграції [39, с. 12].

На тлі уявних досягнень і обіцянок тодішньої української влади популярні польські видання досить швидко змінили позитивну тональність своїх статей на протилежну. У матеріалах польських журналістів запанувала думка, що офіційно задекларований на державному рівні європейський вибір України недостатньо переконливий для країн-членів ЄС. Українська політика асоціювалася з «невиправданими надіями» [26, с. 10].

Як повідомляла «Gazeta Wyborcza», після драматичних політичних змін наприкінці 2004 р. в Україні ЄС сподівався на позитивні структурні зрушення у відносинах з Україною [31, с. 10].

Європарламент традиційно більше, ніж інші європейські інститути приділяв увагу Україні. Європейський парламент 13 січня 2005 р. прийняв резолюцію щодо України, в якій закликав Раду, Комісію та країн-членів «розглянути, поза межами заходів Плану дій в рамках європейської політики сусідства, інші форми асоціації з Україною, надання їй чіткої європейської перспективи і відповіді на продемонстровані переважною більшістю українців прагнення, що зрештою може призвести до вступу країни до ЄС» [3, с. 16].

«Резолюція мала символічне значення, але вона була кроком у напрямку ЄС», – зауважує польське видання «Gazeta Wyborcza». Не зупиняючись на цьому Європарламент зобов'язався надавати допомогу Україні в її намірах здобути повноправне членство в ЄС. Отже, «Європарламент був першим з інститутів ЄС, що висловився за надання Україні європейської перспективи», – цитує «Gazeta Wyborcza» [32, с. 11].

Проте Європейська Комісія по відношенню до України дотримувалася політики добросусідства. «Брюссель обіцяє Україні лише співпрацю, а не членство і вважає її тільки хорошим сусідом. ЄС готовий запропонувати Україні десять пропозиції щодо зміцнення співробітництва, але не обіцяє їй вступ в ЄС навіть у далекому майбутньому», – пише «Gazeta Wyborcza» [33, с. 11].

Незважаючи на зусилля Польщі і Литви – єдині країни ЄС, які хочуть прискорити процес входження України в структури Євросоюзу, Брюссель не мав наміру кардинально змінювати свою політику щодо Києва, – йдеться у статті польського журналіста Е. Білецького [16, с. 3].

У 2005 р. практично всі якісні друковані ЗМІ Польщі неодноразово наголошували на привабливості ЄС для України. Тоді, як зазначає «Gazeta Wyborcza», українські владні структури розглядали європейський вектор зовнішньої політики Україна як основоположний. Вступ у західні наддержавні інститути – НАТО і ЄС, всупереч планам стати нейтральною позаблоковою державою, проголошувалися стратегічним курсом України. Одночасно спостерігалось загострення відносин з Росією в політичній та економічній сферах та пасивність на пострадянському просторі [17, с. 13].

Зовнішньополітична стратегія нового правлячого табору, полягала у відмові від ключових принципів багатовекторності на користь європейської та євроатлантичної орієнтації. Така стратегія сприяла максимальному дистанціюванню від Росії та демонтажу двовекторності. Проте з економічних міркувань українська влада декларувала двовекторну зовнішню політику. Таким чином, вона сподівалася отримати від Росії економічні преференції, оскільки аналогічну допомогу з боку ЄС Україна отримати не могла, – констатує «Gazeta Wyborcza» [18, с. 9].

«Перед Україною на початку 2005 р. відкривались привабливі перспективи інтенсифікувати свою зовнішньополітичну діяльність у напрямку побудови ефективної моделі співпраці з ЄС для реалізації своєї стратегічної мети. Але активізації у напрямку виконня складових Копенгагенських критеріїв і переговорного процесу щодо вступу України до СОТ українська сторона не проявляла», – писала «Gazeta Wyborcza» [34, с. 14].

Як зауважує газета «Rzeczpospolita», важливим кроком на шляху до поглибленої співпраці між Україною і ЄС у рамках ЄПС було підписання під час засідання Ради з питань

співробітництва 21 лютого 2005 р. трирічного Плану дій Україна – Європейський Союз, який визначав пріоритетні сфери двостороннього співробітництва та мав завершити десятирічний термін дії Угоди про партнерство і співробітництво [37, с. 10].

Практичні кроки Євросоюзу направлені на забезпечення виконання Плану дій зводилися до надання Україні технічної і фінансової допомоги у рамках новоствореного механізму допомоги «Інструменту європейського сусідства та партнерства» (започаткований у 2007 р.), надання ринкового статусу економіці України, укладення угоди про спрощення візового режиму (підписана у червні 2007 р.), поглибленого співробітництва в рамках регіональної безпеки, поширення на Україну фінансування Європейського Інвестиційного Банку, поглиблення секторальної співпраці [7, с. 17].

«Gazeta Wyborcza» вважала важливим те, що Брюссель у рамках Плану дій проголосив перспективу поглибленої економічної інтеграції України до ЄС за умови проведення глибоких внутрішніх політичних та економічних перетворень в Україні [25, с. 9].

З огляду на запланований обсяг фінансування для України в рамках «Інструменту європейського сусідства та партнерства», який мав становити 494 млн. євро на період 2007–2010 рр., можна стверджувати, що Україна не належить до числа пріоритетних реципієнтів Євросоюзу [7, с. 51].

І хоча спостерігалось значне підвищення фінансової допомоги порівняно з попереднім періодом (2004–2006 рр.), коли Україна отримувала в середньому 70,7 млн. на рік, воно все ж не вивело її на лідируючі позиції за цим показником, оскільки фінансування ЄС потенційних кандидатів на вступ, а також деяких країн-учасників ЄПС з Середземноморського регіону значно перевищувало фінансову допомогу Україні [7, с. 55].

Як писала «Gazeta Wyborcza», Євросоюз, усвідомлюючи потребу України у модернізації інфраструктури, виділив на цей сектор 197,6 млн. євро, які були спрямовані на енергетичний комплекс, транспорт, навколишнє середовище, управління кордонами та міграцією [25, с. 9].

ЄС, на відміну від України, не перебільшував значення цього документа і не розглядав План дій як початковий етап для виведення двосторонньої співпраці на якісно вищий рівень, що передбачав перехід від політики партнерства та співробітництва у рамках УПС до політики асоціації та економічної інтеграції у рамках «нової посиленої угоди».

План дій Україна – ЄС, будучи інструментом початкового етапу реалізації ЄПС, на думку редакції видання «Gazeta Wyborcza», носив строкатий, фрагментарний характер і порушував баланс інтересів сторін. Новий формат відносин означав широке потенційне коло для співробітництва, а не можливість вступу до ЄС. «Наші двері відкриті, і майбутнє України в Європі. Але замість того, щоб продовжувати говорити про дату вступу в ЄС, Україна повинна зосередитися на реформах», – зазначив в інтерв'ю «Gazety Wyborczej» глава Єврокомісії Жозе Мануель Баррозу.

Чимало польських видань присвятило свої публікації візовому питанню. «Gazeta Wyborcza» підкреслює, що одним із важливих напрямів діалогу між Україною та Європейським Союзом вважається лібералізація візового режиму. У 2005 р. Україна у візовому питанні вдалася до односторонніх дій, ввівши безвізовий режим для громадян країн ЄС. Європейський Союз, вітаючи рішення України щодо скасування візового режиму для громадян ЄС, заявив що ще неготовий вдатися до аналогічного кроку щодо України, – йдеться у публікації «Gazeta Wyborcza». Безвізовий діалог сторони розпочали лише 29 жовтня 2008 р., коли відбувся перший раунд консультацій з метою розробки критеріїв, виконання яких Україною дозволило б запровадити безвізовий режим з країнами ЄС. Ця подія додала імпульсів відносинам між Україною та ЄС у міграційно-візовій сфері, – запевняє «Gazeta Wyborcza» [36, с. 11].

Зацікавленість у польській пресі викликали підсумки дев'ятого саміту Україна – ЄС. Просування України в напрямі інтенсифікації економічної співпраці з Євросоюзом закріпили результати дев'ятого саміту Україна – ЄС, який проходив в Києві 1 грудня 2005 р. Сукупним результатом економічних трансформацій в Україні стало прийняття ЄС знакового політичного

рішення щодо надання Україні статусу країни з ринковою економікою в рамках дії антидемпінгового законодавства ЄС, яке набуло чинності 30 грудня 2005 р., – констатувала «Gazeta Wyborcza» [14, с. 10].

Під час роботи саміту ЄС висловив свою готовність і надалі поглиблювати економічну інтеграцію з Україною, сприяти вступу до СОТ та акцентував увагу на питанні про прискорення переговорного процесу щодо створення зони вільної торгівлі. Сторони також підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо співпраці в енергетичній галузі та Угоду про співпрацю у створенні цивільної глобальної навігаційної супутникової системи, – йдеться у статті видання «Gazeta Wyborcza» [24, с. 11].

Польські депутати Європарламенту вважали, що ЄС в цілях підвищення енергетичної незалежності України від Росії повинен надати їй кредити, – повідомляла «Rzeczpospolita» [30, с. 11].

У 2006 р. в епіцентрі уваги якісних видань Польщі перебували внутрішньополітичні зміни в Україні та конфронтація між різними гілками влади, що відбилися на стратегії реалізації зовнішньополітичних завдань держави і позначилися на характері діалогу між Україною та ЄС [27, с. 1].

У лютому 2006 р. в інтерв'ю польській «Gazety Wyborczej» заступник голови Єврокомісії Гюнтер Ферхойген заявив, що «через 20 років усі держави Європи будуть членами ЄС, за винятком тих країн колишнього СРСР, які в даний момент не входять в Євросоюз» [38, с. 8].

Протистояння між державними структурами, а також наявність розбіжностей у вузлових питаннях зовнішньої політики в принципі не поставили під сумнів пріоритетність європейського вибору, але позначилися на тактичних кроках його впровадження, – стверджує «Gazeta Wyborcza» [15, с. 10].

У своїх промовах і президент, і прем'єр-міністр акцентували увагу на необхідності посилення у зовнішній політиці євроінтеграційного вектора, який знайшов підтримку і на законодавчому рівні [29, с. 9].

Якісні друквані видання Польщі переконані в тому, що перманентні політичні кризи в Україні негативно впливають на співпрацю з ЄС. Після того як була розв'язана політична криза, основні владні повноваження перейшли до Президента України. Новий перерозподіл владних повноважень підкоригував орієнтири зовнішньої політики України. При всій багатовекторності геополітичної стратегії України європейський вектор залишався домінантним, – інформує видання «Gazeta Wyborcza» [21, с. 13].

Попри конфронтаційний характер внутрішньої політики у 2006 р., позиція України щодо європейської інтеграції на законодавчому рівні залишалася головною і незмінною. Зовнішньополітичний курс України на євроінтеграцію офіційно проголошувався політичним керівництвом як безальтернативний і життєво важливий для України.

Як стверджує «Gazeta Wyborcza», на європейському напрямку у 2006 р. Україна продовжувала діяти у межах своїх можливостей і сподівалася на закріплення позитивних тенденцій у відносинах з Євросоюзом. Брюссель і надалі дотримувався логіки розвитку відносин з Україною [20, с. 12]. 6 квітня 2006 р. на сесії [Європарламенту](#) в Страсбурзі була прийнята резолюція, в якій Європарламент, з огляду на те, що дія чинної угоди про партнерство та співробітництво завершується в 2008 р., закликав Єврокомісію розпочати переговори з Україною щодо угоди про асоційоване членство в ЄС [11, с. 124].

У 2006 р. польська преса писала, що українському керівництву у відносинах з ЄС у 2006 р. вдалося досягти певних результатів. У вересні 2006 р. наслідком плідної співпраці стало укладення Меморандуму з ЄС з питань забезпечення підтримки спільних проектів у енергетичній галузі. Щоб реалізувати проекти, направлені на підвищення ефективності енергосистеми України ЄБРР запланував у 2007 р. вдвічі збільшити фінансування. Договірні сторони також підписали спільний звіт Україна – ЄС стосовно реалізації положень Меморандуму про взаєморозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі. У жовтні 2006 р. Україна та Євросоюз підписали

Меморандум про взаєморозуміння щодо Діалогу з аграрних питань, який визначав напрями розвитку двостороннього співробітництва в секторі сільського господарства [9].

В економічній сфері було завершено процес адаптації національного законодавства до стандартів СОТ. Водночас чимала кількість завдань затверджених у Плані дій Україна – ЄС залишилися невиконаними, що викликало занепокоєння з боку ЄС, – стверджує «Gazeta Wyborcza» [22, с. 10].

Восени 2006 р. увага польських ЗМІ була зосереджена на роботі десятого саміту Україна – ЄС, який відбувся у Гельсінкі 27 жовтня 2006 р., де сторони обговорили низку важливих питань, що стосувалися політичної та економічної ситуації в Україні, подальшого розширення ЄС. Були парафоровані угоди про спрощення візового режиму та реадмісію, які можна віднести до доробку української дипломатії й узгоджувався новий План у сфері юстиції, свободи та безпеки, піднімалися питання про співробітництво у диверсифікації джерел енергоресурсів. Президент України запропонував ЄС взяти участь у будівництві нафтопроводу Одеса – Броди – Гданськ. Євросоюз виявив готовність розпочати переговори щодо створення Зони вільної торгівлі між Україною та ЄС і обговорення формату нової Угоди, яка б замінила діючу УПС [10].

«Україна є європейською країною і повинна мати європейське майбутнє», – зазначив глава Європейської комісії Жозе Мануель Баррозу в інтерв'ю виданню «Gazeta Wyborcza». «Європейська Комісія повинна була піднятися до вершин переконання, щоб пояснити, що останні заяви свого Голови, не означають, що Україна має великі шанси на членство в ЄС, і зауважує авторитетна польська газета [23, с. 15].

«Розглядати питання вступу України в Європейський Союз не готовий ні Київ, ні Брюссель», – зробив підсумок зустрічі на вищому рівні в Гельсінкі глава Єврокомісії Жозе Мануель Баррозу. За словами Баррозу, «Україні необхідно активізувати процес реформування, щоб наблизитися до європейських стандартів», – пише видання «Rzeczpospolita».

Незважаючи на підписання великої кількості документів між Києвом і Брюсселем, розробку різноманітних спільних проектів, відносини між сторонами розвивалися на фоні критичного ставлення ЄС до України, – резюмує «Rzeczpospolita» [35, с. 12].

Польська преса висловлювала побоювання, що Україна у разі посилення позицій глави уряду В. Януковича буде проявляти більшу активність на східному напрямку. «Україна розривається між проросійською політикою прем'єр-міністра Віктора Януковича і проєвропейською політикою Президента України Віктора Ющенка. Проте глава польського уряду, незважаючи на певні зміни в стратегії зовнішньої політики України, переконаний у стабільності євроінтеграційної політики України і характеру українсько-польських відносин», – констатує автор статті «Переможець завжди правий» А. Корнієнко [19, с. 102–103].

Часті кадрові зміни у вищих ешелонах влади, що вели до внутрішньополітичної нестабільності, викликали стурбованість у керівництва ЄС та посилювали підозри у неспроможності українського керівництва модернізувати Україну і вивести її на якісно новий рівень розвитку. Окремі європейські чиновники небезпідставно вважали, що Україна в очах Заходу втрачає позитивний імідж, – наголошувала «Gazeta Wyborcza» [28, с. 11].

Україна, не перестаючи декларувати свої інтеграційні прагнення, намагалася отримати від ЄС статус країни-кандидата. ЄС усвідомлював необхідність поновлення договірно-правової бази щодо України та поглиблення відносин у політико-економічній сфері, – констатувала «Gazeta Wyborcza» [20, с. 12].

Отже, польські видання схильні вважати, що забезпеченню здійснення стратегічного курсу України на інтеграцію до ЄС мав сприяти переговорний процес щодо укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС включно з частиною про створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Польські якісні мас-медіа, даючи оцінку відносинам між Україною і ЄС на переломному етапі 2005–2006 рр., стверджують, що їхня співпраця вже пододала фазу дискусій і обговорень і

перейшла до фази практичних проектів і дій, які ще не спроможні наблизити Україну навіть у довгостроковій перспективі до її стратегічної мети – вступу в ЄС. Євросоюз по суті не виробив по відношенню до України конкретної та аргументованої політики і не мав наміру виходити за рамки політики сусідства.

Необхідно зауважити, що для України період 2005–2006 рр. став етапом активного пошуку нового змісту і форм для втілення в життя оптимального зовнішньополітичного курсу, який сприяв би цілковитому забезпеченню національних інтересів. Цей період в історії української зовнішньої політики характеризується високою динамікою, суперечливістю, непередбачуваністю, кризовими явищами та значними коливаннями при визначенні зовнішньополітичних стратегій.

Нині в Україні дослідження української тематики у якісній польській періодиці не стало предметом широкого та об'єктивного вивчення, не дивлячись на те, що публікації у польській пресі викликають закономірний інтерес з боку українських реципієнтів і науковців. Дана обставина спонукає до переосмислення традиційних та розробки нових підходів щодо висвітлення ролі польських ЗМІ в реалізації зовнішньополітичного курсу України на євроінтеграцію.

Список використаних джерел:

1. Василенко С. Д. Україна: геополітичні виміри в загальноєвропейському процесі: монографія / С. Д. Василенко. – Одеса: ОДМА, 2000. – 208 с.
2. Дергачов О. П. Партнерський потенціал України: становлення і реалізація: монографія / О. П. Дергачов. – Київ: Парлам. вид-во, 2009. – 496 с.
3. Друзенко Г. Україна – ЄС 2005: під знаком втрачених можливостей та навмисної невизначеності / Г. Друзенко // Ї: незалежний культурологічний часопис. – 2005. – № 40. – С. 14–107.
4. Дубов Д. В. Засоби масової інформації як якісно нові суб'єкти політичних комунікації / Д. В. Дубов // Політичний менеджмент. – 2007. – № 1. – С. 57–65.
5. Замятін В. Європейська інтеграція та українська преса: явище, що нагадує саботаж / В. Замятін // Роль ЗМІ у європейській інтеграції. – Київ, 2001. – С. 121–124.
6. Зернецька О. В. Провідні друковані медіа та глобальна криза / О. В. Зернецька // Стратегічні пріоритети. – 2011. – № 4. – С. 39–44.
7. Інструмент європейського сусідства і партнерства – нові можливості для України: посібник / під ред. Н. Андрусевич. – Львів, 2008. – 160 с.
8. Камінський Є. Є. Світ переможців і переможених. Міжнародні відносини і українська перспектива на початку ХХІ ст.: монографія / Євген Євменович Камінський. – Київ: Центр вільної преси, 2008. – 336 с.
9. Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>. – Назва з екрану. – Дата звернення 23.02.2017.
10. Міністерство закордонних справ України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua>. – Назва з екрану. – Дата звернення 20.02.2017.
11. Україна – ЄС: від Плану дій до посиленої угоди / Укр. центр економ. і політ. дослідж. ім. Олександра Разумкова, Ін-т Європи ун-ту Цюріха. – Київ: Заповіт, 2007. – 126 с.
12. Шкляр В. І. Вектор часу. Україна на шляху до Європи / В. І. Шкляр, А. В. Юричко. – Київ, 2006. – С. 226–265.
13. Яворська, Г. М. Відносини Україна – ЄС у новому геополітичному контексті / Галина Михайлівна Яворська // Стратегічна панорама. – 2009. – № 2. – С. 72–77.
14. Adamski Ł. Rynkowy krocze Ukrainy na Zachód / Ł. Adamski // Gazeta Wyborcza. – 2005. – 2 Grudnia (№ 280). – Р. 10.
15. Adamski Ł. Janukowycz zwycięża na Ukrainie / Ł. Adamski // Gazeta Wyborcza. – 2006. – 27 Marzeca (№ 73). – Р. 10.

16. Beletsky A. Ukraina to tylko dobry sąsiad Unii / A. Beletsky // Rzeczpospolita. – 2005. – 1 Stycznia (№ 3442). – P. 3.
17. Jeromin A. Do Europy przez NATO / A. Jeromin // Gazeta Wyborcza. – 2005. – 4 Marzec (№ 53). – P. 13.
18. Kijów poczeka // Gazeta Wyborcza. – 2005. – 2 Luty (№ 26). – P. 9.
19. Korniejenko A. Zwycięzca zawsze ma rację / A. Korniejenko // Wprost. – 2006. – № 47 (1249). – P. 102–103.
20. Niklewicz K. Ukraina bez szans na UE / K. Niklewicz // Gazeta Wyborcza. – 2006. – 13 Września (№ 214). – P. 12.
21. Niklewicz K. Kijów daleko od Brukseli / K. Niklewicz // Gazeta Wyborcza. – 2006. – 14 Września (№ 215). – P. 13.
22. Niklewicz K. Ukraina: NATO nie, UE tak / K. Niklewicz // Gazeta Wyborcza. – 2006. – 15 Września (№ 216). – P. 10.
23. Niklewicz K. Unia z Ukrainą w Helsinkach / K. Niklewicz // Gazeta Wyborcza. – 2006. – 27 Października (№ 252). – P. 15.
24. Pawlicki J. Sprawa wejścia Ukrainy do UE powróci za kilka lat / J. Pawlicki // Gazeta Wyborcza. – 2005. – 2 Grudnia (№ 280). – P. 11.
25. Radziwinowicz W. Klucz do Europy / W. Radziwinowicz // Gazeta Wyborcza. – 2005. – 22 Marzec (№ 68). – P. 9.
26. Radziwinowicz W. Julia Tymoszenko: Ukraina wejdzie do Europy / W. Radziwinowicz // Gazeta Wyborcza. – 2005. – 10 Czerwca (№ 133). – P. 10.
27. Radziwinowicz W. Bezrząd na Ukrainie / W. Radziwinowicz // Gazeta Wyborcza. – 2006. – 11 Stycznia (№ 9). – P. 1.
28. Radziwinowicz W. Ukraińska wojna na górze nie ma końca / W. Radziwinowicz // Gazeta Wyborcza. – 2006. – 25 Maja (№ 121). – P. 11.
29. Radziwinowicz W. Ukraina nadal chce podążać na Zachód / W. Radziwinowicz // Gazeta Wyborcza. – 2006. – 29 Czerwca (№ 150). – P. 9.
30. Słojewska A. Ukrainie trzeba pomóc / A. Słojewska // Rzeczpospolita. – 2006. – 12 Stycznia (№ 3736). – P. 11.
31. Soltyka R. Uchylić drzwidoUnii / R. Soltyka // Gazeta Wyborcza. – 2005. – 12 Stycznia (№ 9). – P. 10.
32. Soltyka R. Ukraina bliżej Unii Europejskiej / R. Soltyka // Gazeta Wyborcza. – 2005. – 14 Stycznia (№ 11). – P. 11.
33. Soltyka R. Francja hamuje / R. Soltyka // Gazeta Wyborcza. – 2005. – 21 Stycznia (№ 17). – P. 11.
34. Soltyka R. Unia hamuje Ukrainę / R. Soltyka // Gazeta Wyborcza. – 2005. – 31 Stycznia (№ 25). – P. 14.
35. UE: nie ma mowy o członkostwie Ukrainy // Rzeczpospolita. – 2006. – 28 Października (№ 3979). – P. 12.
36. Ukraina. Bez wiz // Gazeta Wyborcza. – 2005. – 2 Kwietnia (№ 77). – P. 11.
37. Ukraina bliżej Unii // Rzeczpospolita. – 2005. – 22 Lutego (№ 3464). – P. 10.
38. Verheugen widzi Europę bez Ukrainy // Gazeta Wyborcza. – 2006. – 21 Lutego (№ 44). – P. 8.
39. Wojciechowski M. Juszczenko odnowiciel / Marcin Wojciechowski // Gazeta Wyborcza. – 2005. – 24 Stycznia (№ 19). – P. 12.

References:

1. Vasylenko, S.D. (2000). *Ukraine: geopolitical dimensions in the pan-European process: monography*. Odesa: ODMA.

2. Derhachogv, O.P. (2009). *The Partnership Potential of Ukraine: Formation and Implementation: monography*. Kyiv: Patliament Publishing.
3. Druzenko, H. (2005). Ukraine–EU 2005: under the sign of lost opportunities and intentional uncertainty. *Yi: nezalezhnyi kulturolohichniy chasopys* [“Yi” an independent cultural journal], no. 40, pp. 14–21.107.
4. Dubov, D.V. (2007). Mass media as qualitatively new subjects of political communication. *Politychnyi menedzhment* [Political management], no 1, pp. 57–65.
5. Zamiatin, V. (2001). European integration and the Ukrainian press: a phenomenon reminiscent of sabotage. *Rol ZMI u yevropeiskiy integraciyi* [The role of mass media in European integration], pp. 121–124.
6. Zernetska, O.V. (2011). Leading print media and the global crisis. *Stratehichni priorytety* [Strategic priorities], no. 4, pp. 39–44.
7. Andrusevych, N. ed. (2008). *The European Neighborhood and Partnership Instrument is a new opportunity for Ukraine*. Lviv.
8. Kamynskyi, Ye.Ye. (2008). *The world of winners and losers. International relations and the Ukrainian perspective at the beginning of the XXI century: monography*. Kyiv: Vilna Presa Centre.
9. Ministry of Economy and European Integration of Ukraine, [online] Available at: <http://www.me.gov.ua>. [Accessed 23 February 2017]. Title from the screen.
10. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, [online] Available at: <http://www.mfa.gov.ua>. [Accessed 20 February 2017]. Title from the screen.
11. Ukrainian Center for Economic and Political Studies named after Olexander Razumkov, Zurich Institute of Europe University. (2007). *Ukraine-EU: From the Action Plan to the Enhanced Agreement*. Kyiv: Zapovit.
12. Shkliar, V.I. (2006). *Time vector. Ukraine on the way to Europe*. Kyiv, pp. 226–265.
13. Yavorska, H.M. (2009). Ukraine–EU relations in the new geopolitical context. *Stratehichna panorama* [Strategic panorama], no. 2, pp. 72–77.
14. Adamski, Ł. (2005). Rynkowy kroczeek Ukrainy na Zachód. *Gazeta Wyborcza*, no. 280, p. 10.
15. Adamski, Ł. (2006). Janukowycz zwycięża na Ukrainie. *Gazeta Wyborcza*, no. 73, p. 10.
16. Beletsky, A. (2005). Ukraina to tylko dobry sąsiad Unii. *Rzeczpospolita*, no. 3442, p. 3.
17. Jeromin, A. (2005). Do Europy przez NATO. *Gazeta Wyborcza*, no. 53, p. 13.
18. Kijów poczeka. (2005). *Gazeta Wyborcza*, no. 26, p. 9.
19. Korniejenko, A. (2006). Zwycięzca zawsze ma rację. *Wprost*, no. 47 (1249), pp. 102–103.
20. Niklewicz, K. (2006). Ukraina bez szans na UE. *Gazeta Wyborcza*, no. 214, p. 12.
21. Niklewicz, K. (2006). Kijów daleko od Brukseli. *Gazeta Wyborcza*, no. 215, p. 13.
22. Niklewicz, K. (2006). Ukraina: NATO nie, UE tak. *Gazeta Wyborcza*, no. 216, p. 10.
23. Niklewicz, K. (2006). Unia z Ukrainą w Helsinkach. *Gazeta Wyborcza*, no. 252, p. 15.
24. Pawlicki, J. (2005). Sprawa wejścia Ukrainy do UE powróci za kilka lat. *Gazeta Wyborcza*, no. 280, p. 11.
25. Radziwinowicz, W. (2005). Klucz do Europy. *Gazeta Wyborcza*, no. 68, p. 9.
26. Radziwinowicz, W. (2005). Julia Tymoszenko: Ukraina wejdzie do Europy. *Gazeta Wyborcza*, no. 133, p. 10.
27. Radziwinowicz, W. (2006). Bezrząd na Ukrainie. *Gazeta Wyborcza*, no. 9, p. 1.
28. Radziwinowicz, W. (2006). Ukraińska wojna na górze nie ma końca. *Gazeta Wyborcza*, no. 121, p. 11.
29. Radziwinowicz, W. (2006). Ukraina nadal chce podążać na Zachód. *Gazeta Wyborcza*, no. 150, p. 9.
30. Słojewska, A. (2006). Ukrainie trzeba pomóc. *Rzeczpospolita*, no. 3736, p. 11.
31. Soltyka, R. (2005). Uchylić drzwidoUnii. *GazetaWyborcza*, no. 9, p. 10.
32. Soltyka, R. (2005). Ukraina bliżej Unii Europejskiej. *Gazeta Wyborcza*, no. 11, p. 11.

33. Soltyka, R. (2005). Francja hamuje. *Gazeta Wyborcza*, no. 17, p. 11.
34. Soltyka, R. (2005). Unia hamuje Ukrainę. *Gazeta Wyborcza*, no. 25, p. 14.
35. UE: nie ma mowy o członkostwie Ukrainy. (2006). *Rzeczpospolita*, no. 3979, p. 12.
36. Ukraina. Bez wiz. (2005). *Gazeta Wyborcza*, no. 77, p. 11.
37. Ukraina bliżej Unii. (2005). *Rzeczpospolita*, no. 3464, p. 10.
38. Verheugen widzi Europę bez Ukrainy. (2006). *Gazeta Wyborcza*, no. 44, p. 8.
39. Wojciechowski, M. (2005). Juszczenko odnowiciel. *Gazeta Wyborcza*, no. 19, p. 12.